

14.11.2017

Dnro 100/61/17

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 100/2017 vp)

Rangaistussäännökset

Vankeusuhkaiset alkoholirikokset ja alkoholijuoman markkinointirikos on jo aikaisemmin keskitetty rikoslakiin. Niihin ei nyt ehdoteta muutoksia. Sen sijaan alkoholilakiin jääviin sakkouhkaisiin tahallisiin alkoholirikkomuksiin ehdotetaan yhtä uutta kriminalisointia, samoin luopumista nykyisen alkoholilain 50 a §:n 4 momentin 3 – 5 kohtaa ja 5 momentin 1 – 4 kohtaa vastaavista kriminalisoinneista. Luopumisten osalta Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole huomauttamista.

Uusi kriminalisointi koskee tilanteita, joissa henkilö käyttää toisen henkilön henkilöllisyystodistusta erehdyttääkseen alkoholijuomien myyjän ostajan iästä tai päästääkseen asiakkaaksi anniskelupaikkaan, missä on asiakkaille ikäraja. Käytännössä kysymys on tällöin usein miten alle 18 -vuotiaiden henkilöiden menettelystä.

Nykyisillä säännöksillä näille tilanteille on vaikeaa löytää soveltuvaa rangaistuspykälää. Jos alaikäinen pyrkii ja pääsee anniskeluravintolaan esittämällä samannäköisen mutta jo täysi-ikäisen ystävänsä henkilötodistuksen, ei hän syylisty rikoslain 33 luvun 1 §:n väärennykseen, ellei todistusta ole mitenkään muutettu. Nuori syylistyy kyllä erehdyttämiseen ja esiintyy toisena henkilönä, mutta tämä ei ole rangaistavaa. Rikoslain 16 luvun 5 §:ssä säädetty väärän henkilötiedon antaminen on rangaistavaa vain, jos väärä tieto annetaan viranomaiselle. Jos nuori on väärentänyt omaa henkilöllisyystodistustaan ja käyttää sitä vain vähäarvoisen edun (anniskeluravintolaan pääsy) saamiseksi, kysymys on lievästä väärennyksestä jos siitäkään.

Syyttäjän näkökulmasta ehdotettu uusi rangaistussäännös toisi selkeyttä ja yhdenmukaisuutta edellä kuvattujen tilanteiden rikosoikeudelliseen arviointiin. Käytännössä se tarkoittaisi myös sitä, että monet tällä hetkellä rankaisematta jäävät alle 18 -vuotiaiden teot tulisivat nyt sakotuksen piiriin. Lainsäätäjän tehtävänä on arvioida, missä määrin uudella kriminalisoinnilla vähennetään nuorten alkoholin käyttöä ja ehkäistään sen mukanaan tuomia haittoja. Mietittävä on myös sitä, onko saaduista sakoista nuorelle enemmän haittaa kuin hyötyä esimerkiksi leimautumisen näkökulmasta.

14.11.2017

Dnro 100/61/17

Hallinnollisen seuraamusmaksun ja rikosprosessin suhde

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää kannatettavana ehdotettua alkoholilain 71 §:n seuraamusmaksua, jonka lupaviranomainen voi määrätä kuuden kuukauden kuluessa teosta. Teon tai laiminlyönnin jälkeen nopeasti langetettu hallinnollinen sanktio on tehokas verrattuna käytännössä usein vasta pitkän ajan kuluttua tapahtumasta seuraavaan rikosoikeudelliseen sanktioon. Ainoa ongelma sen käytöstä saattaa olla ´ne bis in idem´-tilanteen syntyminen silloin, jos samasta laiminlyönnistä on vireillä esitutkinta, syyteharkinta, tuomioistuinkäsittely tai jos sama teko on jo lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu. Näiden tilanteiden syntyminen on mahdollista sen vuoksi, koska seuraamusmaksun perusteena olevat laiminlyönnit ja teot voivat laajemmiksi tai vakavammiksi osoittautuessaan joskus täyttää myös rikoslaissa alkoholirikoksina tai elinkeinorikoksina rangaistaviksi säädettyjä tekoja.

Ehdotetun 71 §:n 3 momentissa tämä riski on kuitenkin asianmukaisesti otettu huomioon säätämällä nimenomaisesti, ettei seuraamusmaksua päällekkäisissä tilanteissa saa määrätä. Myös pykälän perustelut ovat tältä osin seikkaperäiset. Lisäksi tilanteiden syntyminen on vältettävissä lupaviranomaisen ja esitutkintaviranomaisten kiinteällä yhteistyöllä.

Etämyyntiä koskeva 32 §

Nykyisen alkoholilain 8 §:n 1 momentti mukaan alkoholijuomien maahan-tuonti on sallittua, mutta alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti, jossa ulkomailla sijaitseva myyjä tarjoaa alkoholijuomia suomalaisten kuluttajien ostettavaksi ja vastaanotettavaksi Suomessa on kiellettyä. Pykälä tarkoittaa sitä, että alkoholijuomia ei saa ulkomailta myydä etämyynnillä suomalaisille kuluttajille ilman alkoholilain 14 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa. Hallitus ehdottaa, että 8 § 1 momentti siirrettäisiin sellaise-naan uuden alkoholilain 32 §:ksi. Lainkäyttäjän näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että säännöksen soveltamiseen nykyään liittyvät tulkinnan-varaisuudet ja epäilyt sen yhteisöoikeudenmukaisuudesta jatkuvat myös uuden alkoholilain tultua voimaan.

Säännöksen herättämistä kysymyksistä on osoituksena tällä hetkellä rikosasia vireillä oleva ns. Alkotaxi-juttu. Helsingin hovioikeuden 24.4.2017 antama tuomio ei ole lainvoimainen. Ainakin syyttäjä on hakenut jutussa valituslupaa korkeimmalta oikeudelta.

Ennen asian ratkaisemista hovioikeus pyysi Euroopan unionin tuomioistuimelta (EUT) ennakkoratkaisua siitä, onko nykyinen alkoholilain 8 § 1 momentti liitännäissäännöksineen vastoin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta

14.11.2017

Dnro 100/61/17

ja sellaisena syrjivä vai onko sitä pidettävä monopoliin liittyvänä säännöksenä sallittuna

EUT antoi pyydetyn tuomion 12.11.2015. Sen mukaan SEUT 34 ja SEUT 36 artiklaa on tulkittava siten, että ne eivät sinänsä muodosta estettä suomalaiselle säännöstölle, jonka mukaan

- toiseen jäsenvaltioon sijoittunut myyjä
- tarvitsee vähittäismyyntiluvan
- voidakseen tuoda alkoholijuomia vähittäismyyntiin ensin mainitussa jäsenvaltiossa asuville kuluttajille
- tilanteessa, jossa myyjä huolehtii kyseisten juomien kuljetuksesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi.

EUT:n mukaan lisäedellytys on, että edellä kuvatus säännösten on oltava sellainen, että sillä voidaan taata tavoitellun päämäärän toteutuminen eli kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelu ja päämäärää ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä yhtä tehokkaasti eikä kyseinen säännöstö ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus, minkä selvittäminen on kansallisen tuomioistuimen asia.

Syyttäjän valituslupahakemus koskee alkoholilain yhteisöoikeuden mukaisuutta vain siltä osin, kuin kysymys on alkoholilain 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa ilmenevistä vaatimuksista enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan saamiseksi. Väkevämpien alkoholijuomien osalta hovioikeus hyväksyi syyttäjän syytteet. Oletettavaa kuitenkin on, että vastaajan taholta mahdollisesti laadittu valituslupahakemus tuo korkeimman oikeuden arvioitavaksi myös alkoholilain 13 §:ssä säädetyt Alkon monopolin olemassaolon ja alkoholilain 14 §:n 2 momentin (enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät tilaviinit) yhteisöoikeuden mukaisuuden.

Kokemuksen mukaan kysymykset kansallisen lainsäädännön yhteisöoikeuden mukaisuudesta kiinnostavat korkeinta oikeutta. Jos tässäkin tapauksessa niin käy, korkeimman oikeuden kannanotto saattaa aiheuttaa tarvetta muuttaa etämyyntiä koskevien säännösten sisältöä. Uuden alkoholilain voimaansaattamisen kiireellisyydestä riippuu, onko tarkoituksenmukaista jäädä odottamaan korkeimman oikeuden ratkaisua.

Valtionsyyttäjä

Leena Metsäpelto